

Beleidsplan Stichting De Mouterij

2018-2019

INHOUD

1. Inleiding
 - a. aanleiding
 - b. missie
 - c. concreet
 - d. historische schets
2. Beheer
3. Collectie beschrijving
4. Publieksactiviteiten
5. Bedrijfsvoering
6. Bestuur en stichtingsgegevens

1. INLEIDING

1. a. Aanleiding

De reden van het schrijven van dit beleidsplan is 2-ledig:

- Wij willen als Stichting voldoen aan de wettelijke eisen in het kader van de ANBI (Algemeen Nut Beoogde Instelling) regeling.
- De organisatie bestaat uit verschillende onderdelen; namelijk bestuur, beheerder, gebruikers en vrijwilligers.
- Om duidelijkheid te scheppen in de organisatie is het goed als men op één lijn zit. Hierbij kan een beleidsplan helpen. Het beleidsplan zal een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van deze organisatie.

Evaluatie van dit beleidsplan midden 2019 door bestuur stichting. Daarna jaarlijks.

1. b. Missie

De missie van de stichting De Mouterij is het behoud van monumenten met als nevenooitmerk historische locaties in Franeker voor het publiek toegankelijk te maken.

De Stichting stelt zich ten doel het behoud van het Friese, in het bijzonder het Franeker erfgoed. Door middel van educatie wil zij het cultureel en historisch besef stimuleren en zo bijdragen aan het behoud van het gebouwde erfgoed dat als stille getuige wordt gezien van het rijke Friese en Franeker verleden.

De Stichting presenteert en informeert met als doel educatie en genoegen. Zij is niet gericht op het maken van winst. De stichting is er op gericht de materiële verworvenheden van de mens en zijn omgeving in eigendom te verkrijgen, althans te behouden en te onderzoeken.

Uit de opbrengsten van verhuur van de appartementen wordt bekostigd de dertigjarige hypothecaire verplichting van de verbouwing. En kleine reserve voor onderhoud.

1. c. Concreet

Momenteel heeft De Stichting onder haar beheer het monumentale Kerkgebouw aan de Zilverstraat 46 en het Geuzengat, Noorderbolwerk 34, beide te Franeker.

Het Kerkgebouw, voormalige Vermaning, leent zich heel goed als ruimte ten dienste van de gemeenschap.

Het Kerkgebouw en voormalig Mouterij geven een beeld van de lokale nijverheid, de stadsontwikkeling en het maatschappelijke en religieuze leven vanaf de 16^e eeuw.

Het Geuzengat is een voormalig vluchtgang in de vestingwal, sortie, en maakt deel uit van de Franeker vestingwerken die al voor de Spaanse tijd werden gebouwd. Deze gemetselde gang toont in zijn eenvoud een aspect van het dagelijks leven in een belegerde stad. Als de poorten waren gesloten kon men de vesting via deze gang ongezien verlaten of binnenkomen.

Historische schets: het Bolwerkkerkje

1563, ruim vierhonderdvijftig jaar geleden, velden Noorse houthakkers enkele grote eiken. De bomen werden verscheept naar Friesland, waar ze gebruikt werden in de bouw. Onlangs werd, na een dendrochronologisch onderzoek, een van de bomen teruggevonden. Hij was in 1565 gebruikt als vloerbalk voor de eerste verdieping van een huis in aanbouw. Dat huis is er nog steeds en staat in Franeker. De eerste achttien jaar heeft het waarschijnlijk als woonhuis gediend. In 1578 werd het pand gekocht door de gebroeders Schellingwou, die er een mouterij met droogschuur tegenaan bouwden. (Mout is een grondstof voor bier.) In 1605 werd het bedrijf overgenomen door de familie Keest, doopsgezinde brouwers. Zes jaar later verkochten zij de helft van de onderneming aan de, eveneens doperse, "moutmaecker Pieter Klases". In de betreffende koopakte worden zowel de mouterij als het woonhuis genoemd.

Tijdens een bouwhistorisch onderzoek, verricht in 2018 door Jim Klingers, kwamen enkele verrassende details aan het licht. Onder de houten vloer van de kerkzaal bleek een oudere vloer van plavuizen en gele baksteentjes te liggen. Midden daar doorheen loopt een oude achtergracht die nog redelijk watervoerend is en waarvan de kademuren nog goed te zien zijn. Gevonden overspanningsbogen en andere restanten maken duidelijk dat dit grachtje dwars door de mouterij heen liep. Het zou kunnen zijn dat we hier met een deel van de vroegere bovenloop van de Roptavaart te maken hebben, die van Franeker naar Roptazijl liep en daar in de Waddenzee uitwaterde. De betekenis van het grachtje was waarschijnlijk ook van belang, omdat naast de mouterij nog diverse andere bedrijfspanden kunnen hebben gestaan. Weliswaar was het watertje nog geen tweeëneenhalve meter breed, maar met een platbodem konden er toch goederen over worden vervoerd. De vondsten hebben een hoge monumentwaarde. De uitzonderlijke insluiting van een achtergracht maakt de vloer zelfs van landelijke betekenis.

Ook in de lokale geschiedenis van de dopersen heeft de mouterij een belangrijke rol gespeeld.

Er waren in die tijd (1655) drie doopsgezinde groepen, slechts in detail van elkaar verschillend, die een belangrijke rol speelden in Franeker. Dit tot ongenoegen van de calvinisten, die zich met bepaalde opvattingen van de dopersen niet konden verenigen. Het werd de doopsgezinden al gauw verboden in het openbaar hun geloof te belijden of in een kerk bijeen te komen. Hun diensten werden nu in woonkamers of op verborgen plaatsen gehouden. De drie groepen gingen tot samenwerking over onder de naam Verenigde Gemeente.

Ze zochten contact met de nieuwe eigenaars van de mouterij, Hans Jansen en Antje Sjoukes, geloofsgenoten die zojuist het complex van de familie Keest hadden overgenomen. Uit de verkoopakte blijkt dat het inmiddels om een achterhuis, een brouwerij, een mouterij en een schuur ging. Het voorhuis bleef in bezit van een nazaat van de familie Keest. Er werd overeengekomen dat het bedrijf ruimte ter beschikking zou stellen voor de bouw van een vermaning. Dit moest in het diepste geheim gebeuren, je mocht aan de buitenkant niet kunnen zien dat het hier een kerk betrof.

Zo werd de bovenste verdieping van de mouterij in 1656 ingericht als doopsgezinde schuilkerk. Op de benedenverdieping zette het moutbedrijf gewoon zijn werkzaamheden voort.

Kenmerkend voor een schuilkerk is, dat je er ongezien uit moet kunnen ontsnappen. Dat kon hier via een trapje naar de galerij en een achterdeur die uitkwam op het Bolwerk. Daar vandaan kon je over het water weggelopen. Deze omstandigheden vind je bij elke schuilkerk terug: onzichtbaarheid, vluchtmogelijkheid en water in de buurt. Bijna twee eeuwen heeft de vermaning als schuilkerk gefunctioneerd. In de laatste periode daarvan was de handhaving steeds soepeler geworden, totdat in 1848 de vrijheid van godsdienst eindelijk in de grondwet werd opgenomen.

Tot wanneer de mouterij zijn werkzaamheden in het pand heeft voortgezet is niet goed te achterhalen. Het lijkt er op dat het bedrijf bij het aanbreken van de godsdienstvrijheid al verdwenen was.

De vermaning werd aangepast aan de nieuwe situatie. De ruimte werd verbouwd, opnieuw ingericht en verhuurd aan de "Gemeente van gedoopte christenen in Franeker", die het pand later kochten. Vanaf 1865 groeide het ledenbestand fors. Op 18 december 1886 werd er onder grote belangstelling van de Franeker bevolking zelfs een nieuw dompelbad geïnstalleerd.

Na de eeuwwisseling sloeg de kentering toe. Het aantal leden nam, na een korte opleving, steeds verder af. Ook broeder Harke Terpstra, de populaire conservator van het Planetarium, kon het tij niet keren. In 2012 stierf het laatste belijdende lid. Het pand kwam leeg te staan en raakte in verval.

De Vereniging Vrienden van de Stad Franeker besloot in te grijpen. Er werd een stichting in het leven geroepen die opdracht kreeg het gebouw (in Franeker bekend als "het Bolwerkkerkje") te redden. De stichting koos als naam: Stichting De Mouterij. Het bestuur ging onmiddellijk actief op zoek naar middelen om het pand voor verder verval te behoeden. In het najaar van 2017 is gestart met een grootscheepse restauratie van zowel het gebouw als het kerkinterieur. Het bestuur hecht er waarde aan dat de werkzaamheden zoveel mogelijk worden uitgevoerd door lokale bedrijven. Dit ter ondersteuning van de plaatselijke economie en binding van het project met de lokale bevolking. De stichting streeft ernaar het kerkgebouw medio 2018 open te stellen voor het publiek. Het gebouw is in beheer en bezit van Stichting De Mouterij.

Historische schets: het Geuzengat

Het Geuzengat is in de 16^e eeuw in het Noorderbolwerk aangebracht als onderdeel van de Franeker vestingwerken. De gang was, kort na de oorlog, aan de kant van het water dichtgemetseld en volgestort met aarde.

In 2014 heeft de Vereniging Vrienden van de Stad Franeker het initiatief genomen tot heropening van het Geuzengat.

Nadat modder en metselwerk waren verwijderd is het metselwerk aan de waterzijde gerestaureerd en de ingang met een zwaar metalen hek afgesloten. De gang werd twintig centimeter verdiept en bestraat met geeltjes. In de tunnel zijn twee lampen opgehangen. Aan de stadskant is een trap gemetseld, zodat de doorgang goed te bereiken is. Mede dankzij hulp van verscheidene fondsen kon deze tunnel in 2016 feestelijk worden geopend.

In 2017 heeft Stichting De Mouterij het beheer en het gebruik op zich genomen. De gang vormt een onderdeel van het Noorderbolwerk en is eigendom van de gemeente.

In het kader van de BRIM (BRIM staat voor: Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) wordt een onderhoudsplan opgesteld dat in zes jaar zal worden uitgevoerd.

Stand van zaken nu:

Op dit moment worden de laatste werkzaamheden afgerond. Op de bovenverdieping zijn een drietal appartementen voor bewoning gebouwd. Toegang van de appartementen middels een eigen ingang aan de noordzijde van het gebouw. De voormalige consistorie wordt nu de Harkte Terpstra vergaderruimte, geschikt voor ± 8 personen.

De kerkzaal heeft door de recente vondsten een hoog monumentale waarde gekregen. Mede door de ontdekking van het achtergrachtje. Deze is nu gedeeltelijk zichtbaar verwerkt in de vloer.

De kerkzaal is uitstekend geschikt voor bijeenkomsten met een intiem karakter. Door middel van de Academiedagen, krijgt de bevolking van Franeker, cq de Waadhoeke, kans om kennis te maken met dit voormalig Bolwerkkerkje.

2. Beheer

Beheerder-ster wordt aangesteld door leden van het bestuur en invulling zal verder ontwikkeld worden.

Beheerder-ster moet bekend zijn met de historie van het pand en affiniteit hebben met dit Franeker cultuurgoed.

Voorlopig takenpakket:

- Zicht houden op de juiste omgang- / leefregels met verhuurders van de bovenste drie appartementen. oa betr. regels wonen rijksmonument, sleutelbeheer, regels tav parkeren, fietsen. containers etc. (voorkomen muziek en geluidsoverlast)
- beheer Harke Terpstraruimte (is voorste vergaderruimte op de begane grond.)
- sleutelbeheer
- verhuur kerkzaal
- controle van alle objecten (ook bv condensvorming op glasplaten kerkzaal) op eventuele schade, schimmels of andere vormen van aantasting.
- tijdens de grote schoonmaak wordt aandacht besteed aan de conditie van objecten en vervolgens actie ondernomen waar noodzakelijk. (restauratie / altijd in overleg met bestuur)
- afstoffen en geregeld stofzuigen ruimtes en goede schoonmaakbeurt van de ruimten die toegankelijk zijn voor de bezoekers.
- signaleren en inspecteren van gebouw, en zn contact opnemen met lid bouwzaken.
- schoonmaken HT vergaderruimte en kerkzaal na gebruik.
- inkoop van koffie, thee etc
- inspectie en onderhoud tuin en steeg.
- gastheerfunctie bezoekers. (via website)
- contactpersoon verhuurders kerkzaal en HT-vergaderruimte, 0.a.via website.
- contacten met monumentenwacht ?
- medewerking en advies bij aanvragen BRIM subsidies ?

Openstelling

De openstelling wordt hoofdzakelijk bepaald door de aanvraag via de website.

3. Collectiebeschrijving

Kerncollectie

De volgende delen zijn onmisbaar of van groot belang voor de realisering van de missie:

- De resten die gevonden zijn tijdens de restauratie,
- De **originele inrichting** stukken zoals o.a. de preekstoel, dompelbad, en tijdens de restauratie gevonden objecten, zoals achtergracht en vloer.

Collectiehistorie

Grofweg zijn de objecten verkregen via vier bronnen, namelijk:

- overname
- bruikleen
- giften van particulieren
- historische vondsten

Cultuurhistorische waarde

De bouwgeschiedenis is goed aan het pand af te lezen; hiervan getuigt het uitgebreide bouwhistorisch rapport dat voor de restauratie is gemaakt op basis van onderzoek door Rutmer Mekenkamp, Jim Klingers en Paul Boghaerts.

Dit maakt De Mouterij tot een uniek stuk cultureel erfgoed van de Friese bevolking. Voor overige informatie verwijzen wij naar de stukken van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten die De Mouterij hebben aangewezen als rijksmonument.

Documentatie

In het archief van de gemeente de Waadhoeke. Het oudere archief is bij Tresoar te Leeuwarden.

Extern onderzoek

Waar mogelijk wordt medewerking verleend aan vragen van derden om onderzoek te verrichten met betrekking tot De Mouterij.

publicaties in opdracht van de stichting:

- Rutmer Mekenkamp, bouwhistorische opname.
- Jim Klingers, Schuilkerkje met dubbele boden.
- Paul Boghaerts, dendrochronologisch onderzoek.

4. Publieksactiviteiten

Presentatie van en rondleiding in de kerk tijdens open monumentendagen

Presentatie van en rondleiding in het Geuzengat idem

Tijdelijke tentoonstellingen

Op het balkon van De Mouterij is ruimte voor tijdelijke exposities.

Educatieve taken

Voor scholen worden er educatieve activiteiten georganiseerd.
(bv Hout van bomen / zuilen, verhaal, tekening, video mouterij, iets over dopen en dompelbad.) plannen in ontwikkeling.

Publiciteit

Publiciteit wordt grotendeels gegenereerd door persberichten, nieuwsbrieven en website.

Behalve via persberichten komt De Mouterij regelmatig positief in het nieuws via andere kanalen zoals in tijdschriften, bij Omrop Fryslân radio zowel als tv, alsmede de regionale pers. Aan kinderactiviteiten is ook gedacht, zo worden elk jaar de lagere scholen ontvangen tijdens Open Monumentendag.

De website: www.demouterijfraneker.nl wordt onderhouden door Richard Terpstra te Tzum.

De gegevens worden aangeleverd door het bestuur.

Capaciteit ongeveer 60 personen

5. **BEDRIJFSVOERING**

1. A. Huisvesting

Kerkzaal (beziningsruimte) als exclusieve locatie voor o.a.:
Kleine gezelschappen, diners, minisymposia, koren e.d.
Huur: € 75,-, per evenement, excl. thee/koffie.

Harke Terpstra Vergaderruimte : kleine vergaderruimte ±8 pers.
Huur: € 30,- per dagdeel, incl. thee/koffie.

Woon appartementen

Drie appartementen voor permanente bewoning zijn beschikbaar.
Huur per maand :

Zilverstraat 46-1	Kleinste appartement aan noordzijde: € 250,-
Zilverstraat 46-2	Appartement zuidzijde € 350,-
Zilverstraat 46-3	Loft: € 606,-

Gasverbruik via verdeelsleutel.

6. Bestuur- en stichting gegevens.

Naam van instelling;

Stichting Behoud Monument Gemeente van Gedoopte Christenen

Publiekelijk bekend onder de naam;

De Mouterij of het Bolwerkkerkje

RSIN;

817510837

Post/bezoekadres;

Leeuwarderend 11, 8801LL **Franeker**

Emailadres;

demouterijfraneker@gmail.com

Statutaire zetel;

Gemeente Waadhoeke

Doelstelling van de ANBI;

SBI-code: 9103-Monumentenzorg

Het restaureren en in stand houden en voor publiek toegankelijk maken en houden van onroerende zaken, welke monument zijn in de zin van de Monumentenwet, met name in de stad Franeker en wel in het bijzonder het monumentale kerkgebouw, plaatselijk bekend Zilverstraat 46 te Franeker, en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Hoofdlijnen van het beleidsplan;

Instandhouding van het monument zal geschieden met de opbrengsten van 3 te realiseren kleine wooneenheden. De kerkzaal en de vergaderruimte (consistorie) zullen tegen een kleine vergoeding beschikbaar worden gesteld aan het publiek met name verenigingen, koren, muziek ensembles, geloofsgenootschappen et cetera.

Functie van bestuurders;

Mw. H. Teerenstra, voorzitter

Dhr. J. de Rooij, secretaris
Dhr. B. Lycklema á Nijeholt, financiën
Dhr. J.P. Verhoog, bestuurslid bouwzaken

Beloningsbeleid;

De leden van het bestuur genieten geen beloning voor hun werkzaamheden. Zij hebben wel recht op vergoeding van de door hen in de uitoefening van hun functie gemaakte kosten.

Verslag van de uitgevoerde activiteiten;

In de afgelopen twee jaar is het bestuur bezig geweest om voldoende middelen te vinden om de voorgenomen restauratie te bekostigen. Deze fondsenwerving is in de zomer van 2017 met succes afgerond. Hierop heeft het bestuur de architect gevraagd de restauratiewerkzaamheden te starten. Deze werkzaamheden zijn in oktober 2017 gestart en naar verwachting zal zomer 2018 de oplevering plaatsvinden.

BRIM (besluit rijks- subsidiëring instandhouding monumenten)

In het kader van de BRIM wordt een onderhoudsplan opgesteld dat in 6 jaar uitgevoerd gaat worden.